

LA MARXA DE LA LLIBERTAT, PEL PENEDÈS. 40 Anys de l'efervescent estiu de 1976.

RESUM

Quaranta anys després, evocació i testimonis directes del pas d'aquest moviment democràtic pels diversos indrets i poblacions del Penedès, els seus plantejaments i les realitzacions i actes que es van portar a terme, amb referències també a la diversa actuació de les forces d'ordre públic en una o altra població i nombrosos detalls d'anecdota.

ABSTRACT

Forty years later, an evocation of the passage of this democratic movement for several places and towns in the Penedès, its approaches and achievements and events that took place with reference also to the diverse actions of the forces of public order in either town and numerous details or anecdotes.

La Marxa de la Llibertat fou organitzada l'estiu de 1976 per Pax Christi, amb Àngel Colom i Arcadi Oliveres com a principals impulsors, i altres organitzacions com Agermanament i els Captaires per la Pau, amb el destacat suport de Lluís Maria Xirinacs. Consistí en un itinerari a peu per Catalunya i alguns indrets del País Valencià i la Catalunya Nord per part de les persones que s'hi volgueren apuntar, els marxaires, amb l'objectiu de difondre les principals reivindicacions de l'Assemblea de Catalunya: amnistia, llibertats bàsiques, l'Estatut d'Autonomia de 1932 com a primer pas cap al dret a l'autodeterminació i la coordinació de tothom que participava en la lluita per l'alliberament. Sota el lema "Poble català, posa't a caminar", els marxaires estaven repartits en sis columnes que recorregueren les comarques dels Països Catalans, des del 4 de juliol fins al 12 de setembre, en què finalitzà a Poblet. Les columnes prengueren noms diferents: Tramuntana (iniciada a L'Escala); Lluís Companys (Oliana); Francesc Macià (Esterrri d'Àneu); Rafel de Casanova (La Sènia), Abat Escarré (Girona) i País Valencià (Guardamar). Després s'hi va afegir una columna a la Catalunya Nord (Josep de la Trinxeria) i una altra a les Illes Balears.

Un dels principals elements de propaganda del que va ser la primera gran mobilització del poble català després de la mort del dictador el van constituir les samarretes amb el logo de la Marxa de la Llibertat, que esdevingueren subversives després que el ministre de la Governació, Manuel Fraga, prohibís la Marxa a finals del mes de maig. Malgrat això i patir una forta repressió policial, a més de multes governatives, la Marxa de la Llibertat tingué un enorme ressò i aconseguí

Lema de la Marxa de la Llibertat.

el seu propòsit a través de nombroses accions –col·loquis, mítings, manifestacions– pels llocs per on transcorria.

La columna que va passar per les tres comarques penedesenques era l'Abat Escarré. Va sortir de Girona i anà baixant per la Costa Brava, el Maresme, el Barcelonès i el Baix Llobregat, d'on, a partir de Martorell, entrà al Penedès el 10 d'agost. Va començar el seu itinerari a Sant Sadurní d'Anoia, d'aquí va passar al Garraf, tot seguit es dirigí al Baix Penedès i retornà a l'Alt Penedès per abandonar-lo a finals d'agost, des de Pontons, per prosseguir la seva ruta cap a Poblet.

SANT SADURNÍ D'ANOIA: BONA ACOLLIDA, AMB SENYERES ALS BALCONS

La columna Abat Escarré va arribar a Sant Sadurní al migdia del dimarts 10 d'agost i, després del llançament de coets per donar-ne avís, va ser rebuda per una colla de veïns que es van encarregar d'acollir els seus integrants en diferents domicilis particulars. La vila estava engalanada amb senyeres i domassos als balcons. La presència de la Marxa a Sant Sadurní estigué acompanyada de diversos actes culturals i reivindicatius, amb la part negativa d'un recital de cançó i poesia que no es pogué dur a terme perquè fou prohibit.

Per fer-ne un breu resum, res millor que reproduir una part del que fa poc va escriure en el seu blog l'historiador sadurninenc Carles Querol, destacat membre del secretariat local aquell estiu de 1976: *“El primer dia de l'estada de la columna Abat Escarré a la vila es va celebrar a la sala d'actes de la Llar una taula rodona al final de la qual els 150 assistents van aprovar per aclamació un manifest a favor de les llibertats democràtiques, l'amnistia i el restabliment provisional de l'Estatut d'Autonomia de 1932. L'endemà, 11 d'agost, al bell mig de la plaça de l'Ajuntament es van instal·lar diversos plafons reivindicatius i es va organitzar una ballada de sardanes, en la qual els participants lluien samarretes amb el símbol i la consigna de la Marxa. El grup de marxaires van aixecar un improvisat castell. Les forces locals de la Guàrdia Civil reforçades per d'altres que seguien l'itinerari de la columna van cridar a la caserna de Sant Sadurní dos dels organitzadors de l'acollida als marxaires, els veïns Jordi Llopart i Romeu i Ramon Rigol i Ordi, membres fundadors*

Els membres de la columna Abat Escarré van aixecar castell al mig de la plaça de l'Ajuntament. (Foto: Carles Querol Rovira. Fons de l'autor. Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès).

Un bon nombre de jovent del poble va formar dues rotllanes paral·leles i van ballar una sardana. Hi veiem Francesc Llopart Puignau, Carme Raventós Soler, Sadurní Munné Carbó, Àngels Puigmartí Esteve, Salvador Bertran Casadó, Jesús Carpi Seguí i Pere Rovira Alemany. Aquests dos últims són de Torrelavit i estan darrere la rotllana. (Foto: Carles Querol Rovira. Fons de l'autor. Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès).

ambdós de l'Assemblea de Catalunya a la vila. Els van recordar que aquella iniciativa no estava autoritzada i que actuarien amb contundència si s'alterava l'ordre públic. L'un i l'altre van deixar clar que no estava prevista cap acció d'aquesta mena i que tot s'esdevindria de forma pacífica, com efectivament va succeir. Finalment els marxaires van reprendre el camí sense cap incident.”

Una altra referència del pas de la Marxa per Sant Sadurní ens la dona Pere Rovira Alemany, de Torrelavit: *“Vàrem baixar de Torrelavit, amb el meu Simca 1000 de tercera mà, i vam aparcar al carrer de la Indústria, on em vaig canviar de samarreta a dins del cotxe i em vaig posar la de la Marxa, amb una camisa al damunt per por de no trobar la benemèrita pel camí. A la plaça de l'Ajuntament em vaig desfer de la camisa, com tots els que la portaven. En prohibir-se el concert del vespre per una pintada apareguda a la plaça de l'Església que va enfurismar la Guàrdia Civil, dos companys de Torrelavit, Josep Farré Marimon i Agustí Batlle Marimon, varen ser interceptats per una parella de la Guàrdia Civil que els va regirar el cotxe (un Seat 850) de mala manera i de dalt a baix, sense trobar res. L'Agustí Batlle, que estava de permís de la mili (la feia a Cartagena) va passar força por fins que els van deixar marxar.”*

Al bell mig de les rotllanes el nen Daniel Sáez i Fornés i, al fons, la seva germana Teresa i el jove Antoni Lloret Albet.
(Foto: Carles Querol Rovira. Fons de l'autor. Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès).

SANT PERE DE RIBES: FORTA PRESÈNCIA POLICIAL

De Sant Sadurní la Marxa es traslladà a la comarca del Garraf, a Sant Pere de Ribes, on també se li oferí una bona rebuda. D'això se n'encarregà l'entitat cultural i esportiva GER, que, en el moment de l'arribada dels marxaires, el dijous 12 d'agost al migdia, organitzà el llançament d'alguns coets des de diversos punts. A la tarda els marxaires visitaren el rector de la localitat, Jesús Mañé. Segons explica Miquel-Muç Vall, un dels joves membres de l'entitat que, juntament amb altres companys, entre ells el desaparegut i recordat Josep-Lluís Palacios, organitzà els actes, el poble estava pràcticament ocupat per la Guàrdia Civil, la qual cosa no impedí que al vespre tingués lloc la presentació de la Marxa i de l'Assemblea Democràtica local. Un dels que intervingueren en aquest acte era Joan Garriga "Nana", actual diputat al Parlament de Catalunya per la CUP. Malgrat que algunes informacions esmenten que hi hagué una assistència d'unes quatre-centes persones, Miquel-Muç Vall afirma que com a màxim n'hi havia quaranta.

SITGES: L'ALCALDE S'IMPOSA A LA GUÀRDIA CIVIL

A Sitges, la Marxa fou rebuda al Cap de la Vila el divendres 13 d'agost. L'alcalde, Vicenç Ibáñez Olivella, acompanyat del secretari, havia fet gestions amb la Guàrdia Civil per tal que aquesta es mostrés tolerant. Malgrat això, quan els marxaires desplegaren senyeres i pancartes, les forces de l'ordre les hi van arrabassar. La gent que omplia la plaça de gom a gom començà a protestar i aleshores intervingué l'alcalde exigint al caporal que tornés les senyeres, cosa que aquest va fer després d'alguns dubtes. Tot seguit, Jordi Rosés, sitgetà i destacat membre de la columna –uns dies abans, amb altres companys, portà a terme una vaga de fam–, presentà els punts de la Marxa de la Llibertat i agrai la solidaritat dels seus convilatans. La concentració acabà amb el cant d'*Els Segadors*. El dissabte 14 es celebrà un berenar popular amb l'assistència de 350 persones, segons informava el *Diari de Barcelona* (17/08/1976), i novament gràcies a l'aixopluc de l'alcalde. Un dels organitzadors de la Marxa a Sitges, Josep Manuel Campillo, recorda que també hi hagué un petit acte al barri del Poble Sec, amb actuació dels Castellers de Sitges i lectura d'un manifest.

Els marxaires van fer una rotllana de germanor a la platja de Sitges (Foto extreta del llibre *La Marxa de la Llibertat*. Reportatge gràfic, d'Àngel Colom)

El diumenge 15, diada de la Mare de Déu d'Agost, un centenar de persones es manifestaren en banyador al matí a la platja, plena de gent. Els marxaires efectuaren una rotllana de germanor, fent voleiar unes quantes senyeres, i repartiren fullets informatius en diferents idiomes fins que va aparèixer la Guàrdia Civil, la qual cosa va fer que els manifestants entressin al mar. Tot i això, un dels guàrdies entrà a l'aigua amb la intenció d'arrabassar una senyera o una pancarta a un dels marxaires. Anava amb el seu uniforme, és clar, i amb un fusell, i quan l'aigua li arribava gairebé a la cintura s'adonà que estava fent el préssec enmig de tanta gent mig despullada i desistí del seu intent.

VILANOVA I LA GELTRÚ: DETENCIONS, MANIFESTACIÓ I NIT MOGUDA

La Marxa de la Llibertat tenia previst el seu pas per Vilanova i la Geltrú els dies 15 i 16 d'agost. Els preparatius anaren a càrrec del secretariat local de la Marxa, que comptava amb el suport de l'Assemblea Democràtica de Vilanova. Però cal retrocedir una mica, al 4 de juliol, dia que va començar la Marxa, per narrar uns fets tan remarcables a la ciutat com foren la detenció de deu joves que duïen la samarreta prohibida. Un dels detinguts, Joan Pujol Fauquer, ens explica com va anar tot:

“Hi va haver una manifestació a la Rambla, amb gent que dúiem la samarreta de la Marxa, i no hi va haver cap problema. Després cadascú va anar pel seu cantó, a fer un tomb. Però aleshores la Guàrdia Civil va començar a agafar la gent que portava la samarreta, en total deu: Jaume Mestres, Carles Soler, Jaume Andreu, Maria Josep Llopis, J. Chacón, els meus germans Teresa i Joan, aquest menor d'edat, la meva dona aleshores, Anna Carbonell, i jo mateix. Em falta un nom que no recordo. L'Anna i jo anàvem amb la nostra nena, molt petita, ens van permetre deixar-la a uns amics i se'ns van emportar al cuartelillo, juntament amb els altres. Al vespre ens va visitar l'alcalde, Josep Piqué. A la meva dona i a mi, pel fet de tenir la criatura petita, ens van permetre anar a dormir a casa, igual que a les noies detingudes, però l'endemà vam haver de tornar-hi ben aviat. L'organització de la Marxa posà un advocat a la nostra disposició, el Joan Collell (Pere Tàpies), i també va fer acte de presència una infermera per si necessitàvem quelcom. Els companys nostres van anar a veure l'alcalde perquè fes gestions per alliberar-nos però no va poder fer res fins que vam declarar al jutjat. Al voltant de les quatre de la tarda d'aquell dilluns ens van deixar anar, mentre a la plaça de les Casernes la gent que s'hi estava concentrada ens va fer una bona rebuda. No ens van posar cap multa, a diferència d'altres llocs, i la detenció no va tenir conseqüències més destacables que els mals moments que ens van fer passar, ja que alguns dels detinguts van rebre alguna 'carícia' de la Guàrdia Civil”.

També a la vigília de la Festa Major, el 4 d'agost, després del castell de focs van ser detinguts Sebastià Jódar i Martí Terés, igualment per dur la samarreta. Hi hagué una ràpida reacció popular pel seu alliberament i els balls populars i els Bordegassos van amenaçar de no actuar si no els deixaven anar, cosa que succeí al cap d'unes hores. Sebastià Jódar, actualment regidor de la Llacuna (Anoia) pel grup Junts per la Llacuna ens explica el seu lligam amb la Marxa i la seva detenció:

“La meva implicació venia a través del CANC (Col·lectiu d'Acció No Violenta dels Països Catalans), molt relacionat amb els grups d'objecció de consciència i del Casal de la Pau de Barcelona. El mes de maig o juny de 1976, en un concert de música clàssica a l'auditori de la Biblioteca Balaguer, vam escampar centenars de documents amb el lema 'Poble català posa't a caminar'. Els vaig recollir en una trobada 'clandestina' al bell mig de la plaça de Catalunya de Barcelona. L'única consigna que tenia era buscar una persona amb el mapa d'Eivissa. Quan de sobte vaig veure un altre jove amb una samarreta amb el 'mapa d'Eivissa' ben clarament imprès al davant, no vaig poder reprimir un riure. Em va donar un paquet força gros, que va servir també per a l'escampada que vam fer durant el castell de focs de la Festa Major de Vilanova la nit del 4 d'agost, en què em van detenir a mi i al Martí Terès. Quan, dies després, va passar la Marxa per Vilanova, jo era fora durant uns dies, seguint els consells que em van donar els organitzadors.”

Sobre la presència de la Marxa de la Llibertat a la capital del Garraf hem cregut interessant reproduir la crònica que va fer Víctor Capdet, publicada a *La veu de la Pastera*, el butlletí de la Societat l'Acord:

"L'esperat 15 d'agost, aquí a la nostra vila, es presentava com un dia d'incertesa, corrien molts rumors a causa de l'arribada de la Marxa de la Llibertat, com l'arribada d'un nombrós grup de socials, l'increment de forces de guàrdies civils, etc..., la qüestió era que dins el cotarro vilanoví es donaven diverses versions de l'arribada i rebuda que les forces de l'ordre depararien als components de la Marxa. L'única cosa certa que es sabia en aquells moments, era que el batlle s'havia rentat les mans del que pogués passar, és a dir, que ell no es responsabilitzava dels incidents que es podrien produir al pas de la Marxa."

La qüestió va ser que aquell diumenge, entre les quatre i les cinc de la tarda, arribaven a la vila els components de la columna Abat Escarré per diferents mitjans de transport, principalment per tren. Arribaren a la vegada contents pels actes que a Sitges havien pogut realitzar amb el consentiment del batlle i amb la vigilància atenta dels civils, i, per altra banda, amb la incertesa que els produïa saber la postura aquí adoptada dels civils (més o menys imaginable), ja que amb el batlle no s'hi comptava.

Després d'un petit canvi d'impressions se'ls va traslladar a llocs de repòs, per trobar-nos més tard en una reunió conjunta per decidir els actes que es farien aquella nit. De moment, a la Rambla, al·rededor [sic] de les 8, un grup de 100 persones entre marxaires i públic es sentaven a terra cantant cançons com L'estaca o Els segadors i fent presència al cap de poca estona les forces de la Guàrdia Civil, la qual va dispersar els grups que es formaven, produint-se la detenció d'una persona la qual fou alliberada al cap de poca estona. A la nit, a la Geltrú va ser on es va fer l'acte principal de la presentació de la Marxa a Vilanova i la Geltrú. Un grup de 100 persones escoltaren la veu d'un jove que convidava les persones allà reunides a participar en els actes pro-Marxa. A continuació un representant de la columna va donar les gràcies per l'acolliment del poble vilanoví, explicant a continuació el motiu de la Marxa. En aquest moment es començava a cantar Els segadors, quan novament van fer aparició els guardians de l'ordre, que havien estat apostats a pocs metres de l'acte, convidant la gent a ballar "ya que esto es lo suyo" (paraules textuals); tota la gent agafada per les mans va començar a ballar unes sardanes que representaven en aquells moments la solidaritat d'un poble. Resultat de tot això és que al final, 'cabrejadíssims', van fer desallotjar la plaça com a signe del seu poder.

L'endemà estava programat l'acte més important cara a la nostra vila, que era el Parlament de la Llibertat. En un principi el lloc de concentració inicial, el Cercle Catòlic, convenientment vigilat per la Guàrdia Civil, va ser desestimat, i va córrer la veu que l'acte se celebraria al Parc. Una vegada allà i mitjançant una votació, es va passar a la Plaza de los Héroes de la Armada per qüestions de seguretat. Es va llegir el parlament sense cap dificultat, remarcant-se els problemes més importants de la nostra comarca, acabant-se l'acte cridant visques a la Marxa i cantant Els segadors. Més tard ens vam enterar que una hora després els civils anaven despistats per la platja preguntant a alguns joves què és el que havia passat allà.

Finalment un acte que cal remarcar és el sopar de germanor que aquella nit la Comissió Organitzadora de la Marxa va oferir als components de la columna i al cotarro vilanoví. Va discórrer la vetllada amb un gran ambient, donant-se algunes anècdotes curioses, una d'elles va ser la poesia dedicada de Joan d'Armengol a la Marxa al seu pas per Vilanova, i una altra va ser la pregunta d'aquest admirable home que és en Garcia Faria referint-se a quins eren els grups polítics de Vilanova, explicant-se-li una mica el funcionament de l'Assemblea Democràtica de Vilanova [...]."

Val a dir que l'Avui, a través del seu corresponsal Xavier Capdevila, parlava de 400 persones (el Diari de Barcelona i el setmanari local Vilanova i la Geltrú hi coincidien) en la manifestació de la Rambla, i que una persona va ser detinguda i alliberada poc després. També informava que un

grup de persones diposità clavells vermells a la casa natal de Francesc Macià. Pel que fa a l'acte de la Geltrú, a més d'*Els segadors*, com apuntava Capdet, la gent corejà *La Santa Espina* quan la cobla interpretà l'emblemàtica sardana. Però un dels fets més recordats i destacats d'aquella nit a la Geltrú va ser el desplegament d'una pancarta de suport a la Marxa des del terrat d'una casa (la dels *Titi*), que la Guàrdia Civil va retirar. Un dels que va dur a terme l'acció era Manel Orriols Ramon, que l'explica així: *“La pancarta de la Geltrú era un drap blanc allargassat, potser un llençol retallat. Hi vaig col·laborar en l'escriptura, però no recordo què deia. Es va col·locar dalt la teulada subjectada pel pes de tres teules i hi vam deixar un cordill que penjava de la façana perquè només estirant des de baix es desplegués. Un guàrdia civil tibava la tela per fer-la caure i els que sabíem com estava muntada vam quedar pendents a veure si es fotia les teules pel cap. Sorprenentment les teules no van caure i es va estripar la pancarta”*. El *Diari de Vilanova* (aleshores *Vilanova i la Geltrú*) deia que es tractava d'una senyera amb el grafisme de la Marxa de la Llibertat.

Per últim, sobre el pas de la Marxa per Vilanova em permeto la llicència d'aportar un parell de les vivències que en guardo, ja que hi vaig participar amb altres companys cubellencs. El primer és que, quan estàvem asseguts a la Rambla i va venir la Guàrdia Civil a dispersar-nos, una noia decidida i valenta volia continuar asseguda passés el que passés. Finalment la van convèncer d'escapolir-se i estalviar-se el rebre o ser detinguda. Es tractava de la vilanovina Montse Bardí, que, malauradament, va morir d'accident uns anys després. I respecte al sopar amb els marxaires, va tenir lloc al local de la Societat l'Acord, on ens va captivar Ferran Garcia Faria, l'entranyable captaire per la pau, que aleshores tenia setanta anys i ens explicava coses com que duia sempre dues ulleres, unes per llegir i les altres per aguantar els cops que sovint rebia a les manifestacions. Ferran Garcia Faria protagonitzà la que és considerada la “gran foto de la Transició a Barcelona”, realitzada per Manel Armengol, on es veu aquell admirable pacifista rebent garrotades de la policia, assegut a terra amb altres companys. Això passà el febrer d'aquell mateix 1976, en les multitudinàries manifestacions a Barcelona en favor de l'amnistia.

CUBELLES: MANIFESTACIÓ PEL CENTRE DEL POBLE

Tot i que no estava previst, la Marxa de la Llibertat s'aturà a Cubelles el dimecres 18 d'agost de 1976, a la tarda, a iniciativa del grup de joves de la Societat L'Aliança. El poble vivia en aquella època la gran polèmica sobre la central tèrmica i L'Aliança no solament s'havia postulat obertament en contra de la instal·lació d'aquesta indústria, sinó que era l'abanderada, a Cubelles, dels actes reivindicatius que tant sovintejaven en aquella època de principi de la transició. Com a exemple, uns dies abans, el 13 d'agost, L'Aliança va organitzar un acte paral·lel a la Festa Major “oficial” consistent en un recital de cançó a càrrec de Xavier Ribalta, Marina Rosell i Pere Tàpies, batejat amb el nom de “Tres hores de Cançó a Cubelles”, que se celebrà a la plaça del Castell amb notable èxit de públic.

Els marxaires, acompanyats d'un grup de cubellencs –cent persones sumant uns i altres– es manifestaren cridant consignes i penjant pancartes en contra de la tèrmica. Van recórrer el carrer Major, la plaça de la Vila i el carrer de Colom per concloure a la plaça de la Font amb la cantada de l'himne nacional de Catalunya, encara prohibit llavors. Era la primera vegada que es produïa una manifestació pel centre de Cubelles i la primera vegada des de la Guerra Civil que al poble es cantava *Els segadors* en públic. El crit de “Visca Catalunya lliure” anà seguit d'un “Gora Euskadi askatuta” en honor al marxaire basc Julio García Catalá, que es mostrà molt actiu durant el recorregut.

En Cubelles

LA «MARXA» CONTRA LA TÈRMICA

Unas cien personas se manifestaron en Cubelles con motivo del paso de la Marxa de la Llibertat, columna Abat Escarré. El acto constituyó una prueba más de oposición popular a la central térmica que en el término cubellense se está construyendo. Durante la manifestación aparecieron pancartas y pintadas en las que se decía «La Marxa diu no a la tèrmica», «Tèrmica no, Ajuntament dimissió», etc. El canto dels «Segadors» y los vivas a la Marxa estuvieron en todo momento mezclados con gritos de oposición a la tèrmica y al Ayuntamiento que la ha autorizado, del que se exigía la dimisión. Los «marxaires», que habían desviado su ruta, ya que en Cubelles no estaba prevista una escala, resaltaron la importancia de la oposición que de manera tan firme mantiene el pueblo de Cubelles ante la tèrmica, diciendo que la

Marxa debía pararse también en poblaciones pequeñas con una problemática concreta.

En Calafell, por la mañana un grupo de personas se manifestaron en la playa, cantando «L'Estaca» y «Els Segadors» y con frases alusivas a la Marxa. En Calafell-pueblo apareció una pancarta relacionada con el paso de la Marxa. No se produjeron intervenciones de la Fuerza Pública ni en Calafell ni en Cubellas, según informa Xavier Moyà Reixach.

CUBELL

Pàgina de *Mundo Diario*.

Abans que fes presència la Guàrdia Civil, vam acompanyar els marxaires en cotxes –entre ells el 600 de casa meva i el 1500 de Joan Clarà– a allotjar-se en un mas al qual s'accedia pel torrent de la Cobertera, entre Calafell i Bellvei, al Baix Penedès. El desaparegut *Mundo Diario* va fer una crònica de la presència de la Marxa a Cubelles, que reproduïm en un gràfic, i també l'*Avui* se'n féu ressò.

CALAFELL: ELS MARXAIRES ES MANIFESTEN EN BANYADOR PER LA PLATJA

El matí del dijous 19 d'agost els components de la Marxa més altres persones del Penedès que ens hi vam afegir ens vam concentrar a la platja de Calafell, més o menys a prop de la zona de l'estany. Portàvem el banyador posat, ens vam treure la resta de la roba i la vam deixar tota junta perquè el Ferran Garcia Faria s'encarregués de custodiar-la. Vam recórrer la platja en direcció al sanatori de Sant Joan de Déu cridant eslògans reivindicatius i portant alguna pancarta, al mateix temps que alguns manifestants efectuaven, de tant en tant, alguns senzills números de falcons per cridar encara més l'atenció.

No hi va haver cap incident i la caminada per la platja calafellenca davant dels astorats banyistes va transcórrer plàcidament. Tot i que les informacions aparegudes en els diaris afirmaven que la Guàrdia Civil no havia fet acte de presència, la realitat va ser que un jeep d'aquest cos anava circulant paral·lelament als marxaires pel passeig marítim. Els manifestants ja havíem convingut que, si la força pública entrava a la platja amb l'objectiu d'efectuar detencions, escapàriem entrant al mar per camuflar-nos amb la gent que es banyava. No va ser necessari, i al final ens vam retrobar tranquil·lament amb el “vigilant” Garcia Faria per recollir la roba.

En referència a aquesta mateixa població, cal remarcar que, un mes i mig abans, en concret el dia de la revetlla de Sant Pere, diverses persones, algunes del secretariat de la Marxa del Baix Penedès, van ser multades amb cent mil pessetes cada una per portar la samarreta de la marxa en un recital de Francesc Pi de la Serra que se celebrava dins una carpa a la zona marítima. Entre els multats hi havia Josep Maria Jané Guasch, de l'Arboç, i Josep Arasa Ferrer, dels Monjos (aleshores vivia a l'Arboç), persona vinculada a l'Assemblea de Catalunya i un dels principals promotors de la Marxa en el seu pas pel Penedès, a part de participar activament en una de les columnes. A aquest li van imposar tres-centes mil pessetes. Segons ens han explicat ells mateixos, la Guàrdia Civil va entrar a la carpa i es va emportar un grup de joves al pòsit de pescadors, on havien muntat de manera provisional la dependència policial. Els van identificar i els van fer treure la samarreta per deixar-los anar amb el temps suficient per tornar al recital i rebre un autèntic bany de masses per part dels assistents, que fins i tot els van fer pujar a l'escenari per rebre una gran ovació. A continuació, Quico Pi de la Serra cantà la seva famosa peça *Fills de Buda*.

EL VENDRELL: BASTONADES A LA GENT, DETENCIONS I DIMISSIÓ DEL CONSISTORI

El mateix dijous 19 d'agost, procedent de Calafell, la Marxa de la Llibertat arribà al Vendrell, al voltant de les 8 del vespre, al davant de la casa natal de Pau Casals, a la plaça Nova. Els marxaires repartiren clavells vermells a la gent mentre els concentrats entonaven consignes de la Marxa. La Guàrdia Civil havia fet acte de presència, i arran d'un incident en què un element neonazi insultà Ferran Garcia Faria (aquest i altres companys respongueren titllant de feixista el provocador), el veterà captaire per la pau fou detingut per les forces de l'ordre i alliberat poc després gràcies a les gestions de l'alcalde, segons informà l'*Avui* (20/08/1976).

L'endemà, divendres 20, resultà un dia molt mogut. Un dels que anaren a donar suport a la Marxa, el vilanoví Víctor Capdet, realitzà una crònica per al butlletí de la Societat L'Acord, de Vilanova i la Geltrú, en què, amb el títol de “El Vendrell: bastonades a la gent”, deia: “[...] *La cosa anà pitjor el divendres. Hi havia prevista una ballada de sardanes a les 7 de la tarda a la Rambla. Bastant abans la plaça es trobava completament rodejada de forces antidisturbis arribades de Tarragona (el batlle se n'assabenta que al poble hi ha policia armada quan la veu pel carrer). La ballada comença puntual, hi ha força gent malgrat la presència de la policia. Al cap d'uns moments el marxaire Joan d'Armengol s'adreça cap a la cobla i els diu que parin de tocar perquè no s'han de ballar sardanes a punta de metrallera, la cobla para de tocar, prenen detingut Joan d'Armengol i inexplicablement Ferran Garcia Faria, que estava parlant amb dos matrimonis. En Joan Reventós s'hi apropa i també el prenen (el varen deixar anar als pocs moments). Davant d'això la gent comença a cridar, es despleguen una bandera basca on posava 'Euskadi amb la Marxa' i una de catalana, sota els forts aplaudiments de la gent. És llavors quan carreguen els antidisturbis, però la gent no marxa, després la càrrega és més contundent: vells, dones, criatures. Durant tota la tarda el Vendrell viu amb tensió, ocupat completament per la Guàrdia Civil i la Policia Armada [...]*”.

Joan Reventós participà en la ballada.

El Joan Reventós que esmenta Víctor Capdet era el que després seria destacat polític (entre altres càrrecs fou president del Parlament de Catalunya entre 1995 i 1999) i aleshores principal dirigent de Convergència Socialista de Catalunya. El van fer pujar en jeep per conduir-lo a la caserna de la Guàrdia Civil i tot seguit el deixaren anar. El dia abans també havia estat detingut un noi, Ramon Aussió, que feia pintades, i posteriorment fou multat amb 50.000 pessetes. A més de Víctor Capdet, tenim constància d'un altre vilanoví, Pau Orriols, que resseguí la Marxa des de la capital del Garraf fins a la del Baix Penedès. Ell mateix ens ha explicat que portava una senyera de l'històric Banc de Vilanova que el seu pare guardava a casa seva des de l'època de la República i que li fou arrabassada per la policia. Encara bo que no el van detenir.

Continuant amb els incidents d'aquella jornada tan moguda, després de la interrupció de la ballada de sardanes, durant la segona peça, la gent protestà per la duresa desproporcionada i indiscriminada dels antidisturbis, que actuaren així sense el consentiment del delegat governatiu, l'alcalde Simó Recasens. A quarts de dotze de la nit, el mateix Víctor Capdet i Julio García van ser detinguts quan anaven a veure un assaig dels Nens del Vendrell. Els van portar a Tarragona i, juntament amb Ferran Garcia Faria i Joan d'Armengol, els van tancar en una mateixa cel·la, on van estar reclosos fins al dilluns dia 23.

El dissabte 21 hi havia una gran indignació al poble, i al vespre un nombrós grup de persones, entre elles Pep Jai, el destacat membre de la Unió de Pagesos, es tancaren a l'església de Sant Salvador amb la intenció de dur a terme una vaga de fam en senyal de protesta per la brutal repressió policial i les detencions. També es formà una comissió, encapçalada per l'alcalde, per demanar la llibertat dels detinguts. Al mateix temps, unes vuit-centes persones es concentraren davant l'església per donar suport als vaguistes i demanar a l'alcalde que presentés la dimissió com a refús als lamentables fets. Simó Recasens els va respondre: *"No tingueu por, no us defraudaré."* Part del text lliurat a l'alcalde fou reproduït pel diari *Avui* (29/08/1976) a través del corresponsal Joan Rossell, i deia això: *"Denunciem i volem fer públics els fets ocorreguts al Vendrell en els quals els vendrellencs foren testimonis i objecte d'una indignant actuació d'un grup especial de la força pública. Un ampli sector vilatà i de turistes nacionals i estrangers, sense que ho motivés cap fet anterior, fou empaitat i bastonejat per components dels que sembla que han de vetllar perquè es*

guardi l'ordre públic. Com a vendrellencs, censurem la forma en què va ser produïda l'esmentada actuació. A cop calent, la majoria de vilatans van restar a llur casa per raó de la forta, severa i desmesurada actuació de les forces, la missió de les quals sembla que ha de ser la inversa a la forma en què operaren. És després de la pausa, pensant en el que hauria pogut comportar de tràgic l'actuació de la policia, que denunciem a vostè aquests fets, i preguem que ho reconsideri i prengueu la decisió segons allò que la vostra consciència dictami."

Així, en un Ple extraordinari celebrat el 23 d'agost, el consistori va dimitir de manera col·lectiva com a protesta per la repressió exercida per la força pública. Recasens, tanmateix, es reincorporà al càrrec el mes de novembre i s'hi mantingué fins a l'abril de 1978. Els tancats a l'església es decidiren a sortir a les dues de la matinada després que se'ls assegurés que els detinguts serien posats en llibertat. Les mostres de solidaritat envers els detinguts anaren de bracet amb la condemna de l'actuació policial. Víctor Capdet, membre destacat dels Bordegassos de Vilanova i la Geltrú, recorda amb emoció l'homenatge que els seus companys li van fer en l'actuació castellera de la Festa Major d'Igualada, poc després de ser alliberat. També el diari *Avui* informava (26/08/1976) que a les 12 de la nit d'aquell mateix dilluns 23 d'agost els detinguts, després de ser alliberats, *"van ser rebuts pel poble vendrellenc amb gran aclamació"* i que l'endemà *"van anar a visitar l'alcalde per tal de felicitar-lo per les gestions fetes"*.

La majoria de les entitats donaren suport a l'actitud de l'Ajuntament vendrellenc de dimitir, i la comissió organitzadora del cinquantenari del Nens del Vendrell va prendre la decisió de no convidar el governador civil a cap dels actes commemoratius per la seva intolerància i considerar-lo culpable de la dura repressió que es produí. I és que els fets del Vendrell esdevingueren dels més remarcables en la trajectòria de la Marxa de la Llibertat per la violència de les anomenades forces de l'ordre, amb la presència, per primer cop, dels antidisturbis de la Policia Armada. Però, com deia Víctor Capdet al final del seu article, *"la nostra detenció el que ha fet és impulsar la Marxa i la repressió rebuda al poble del Vendrell ha aconseguit el contrari del que es pretenia, gràcies a la valentia i dignitat de tot un poble; la Marxa n'ha sortit beneficiada i tots aquests fets li han donat més força per a seguir caminant cap a Poblet"*.

L'ARBOÇ: LA FORTA VIGILÀNCIA POLICIAL AVORTA QUALSEVOL ACTE

La Marxa arribà a l'Arboç el diumenge 22 d'agost, en plena Festa Major, quan els fets del Vendrell encara cuejaven. Per a la població arbocenca la Marxa de la Llibertat tenia un significat especial, ja que la columna que hi passava portava el nom de l'Abat Escarré, fill de la població. Josep Arasa, actual regidor d'ERC als Monjos i molt vinculat a l'Arboç en aquella època, com hem dit abans, ens comenta les vicissituds que va patir: *"La policia va venir a casa meva a amenaçar-me, em van ratllar el cotxe i fins i tot el ball de diables va treure uns versets que no em van fer gens de gràcia perquè en aquells moments jo me l'estava jugant. Encara els recordo: 'En aquest poble hi ha un element que fa molta nosa, porta barba, busca camorra i li agrada córrer davant les porres'. Quan es van presentar els de la Marxa hi havia molta vigilància i poca cosa vam poder fer. Vam repartir clavells i octavetes entre la gent, vam proclamar alguns manifestos, penjar alguna pancarta i llençar tres o quatre coets per cridar l'atenció."*

En el llibre d'Àngel Colom i altres *40.000 hores detinguts: la Marxa de la Llibertat* el mateix Pep Arasa explica, referint-se als marxaires, que *"la Cooperativa de pagesos del Vendrell ens va regalar uns melons en protesta pel descens que havien sofert en el mercat. Els repartirem de franc entre la població. Les forces de l'ordre, considerant aquells melons subversius, no ens van deixar acabar de repartir-los"*.

La Rambla de l'Arboç, controlada per la Guàrdia Civil. (Foto: Arxiu Joan Cruanyes)

Un altre grup de joves arboçencs que donaven suport a la Marxa (Foto cedida per Joan Cruanyes)

Josep Maria Jané, per la seva part, recorda que en principi la idea era portar els clavells a la casa on va néixer l'Abat Escarré, però per la forta vigilància només la seva germana va aconseguir fer-ho. No van intentar portar a terme cap acte, i a la nit, fastiguejats, van decidir anar al cinema a Tarragona amb el 600 de mossèn Miquel, el jove capellà del poble. Resulta, però, que el vehicle estava aparcat davant la Cooperativa Agrícola i precisament allà hi havia la Guàrdia

D'esquerra a dreta en primer terme hi ha Marcel Marquès, Joan Tuset i Àngela Cruanyes, tots de l'Arboç i dues noies i dos nois no identificats. En segon terme, Núria Giró, la Montse i la Lluïsa Pi. També hi veiem Josep M. Jané, Pepa Mestres, la Fortuny, la Bayo... de l'Arboç i del Vendrell i comarca. (Foto: Arxiu Joan Cruanyes).

Civil, que, en veure Jané, van dir *“éste es uno de los cabecillas”*, i els van detenir durant mitja hora. Resultat, ni cinema ni Festa Major.

En referència a la multa rebuda a Calafell, Jané diu que no va voler que sa mare la hi pagués. *“Si ho fas, em tornaré a posar la samarreta perquè em multin de nou”*, li va dir el noi. També recorda que *“entre els retinguts per la Guàrdia Civil, els que estaven censats a la província de Barcelona, com l'estiuejant Pepa Mestres, de Vallirana, no van ser multats. En canvi, als que érem de Tarragona ens van clavar aquella sanció desorbitada. Per cent mil pessetes aleshores et podies comprar un pis”*.

L'organització de la Marxa posà a disposició dels multats a Calafell l'advocat Rafel Nadal. El Josep Maria va anar al seu despatx acompanyat de Montserrat Pi, també multada, i dels seus respectius pares. El de la noia era l'exalcalde arbocenc i diputat a la Diputació Provincial, Manel Pi. L'advocat, en veure'l, l'esbronzà dient-li: *“On són les teves influències per permetre que passi això?”* En tornar a casa seva, Jané diu que Manel Pi va penjar al revés un quadro de Franco que

tenia a la paret. El mateix Jané explica que *“vam recórrer la multa i al final no la vam pagar arran de l’amnistia de 1978. Però a la mili em van fer la punyeta. En principi tenia cert ‘enchufe’ per quedar-me a Tarragona. Però em van enviar a Cartagena i vaig estar tres mesos netejant lavabos. Un sergent que es va portar molt bé amb mi em va dir que havia vist una llista en què jo tenia un senyal al costat. Estava fitxat.”*

VILAFRANCA DEL PENEDÈS: ELS MARXAIRES PARTICIPEN EN LA FESTA MAJOR

La Marxa arribà a Vilafranca en plena Festa Major, i els fets del Vendrell feien pensar que es poguessin repetir aquí, raó per la qual l’Assemblea Democràtica vilafranquina va demanar la no intervenció de la força pública i condemnà *“les accions de repressió governativa que s’han aplicat repetidament contra els participants en la Marxa”*. En el mateix comunicat (Tothom, 28/08/1976), l’Assemblea informava que *“a Vilafranca s’ha cregut adequat que els marxaires en la seva estada entre nosaltres descansin i participin del goig popular de la nostra Festa”*. També el secretariat de la Marxa, constituït a mitjan juny, va fer un altre comunicat en el qual reiterava els quatre punts de l’Assemblea de Catalunya, fent-se’ls seus, i mostrant el seu rebuig a *“la constant repressió que està patint la Marxa, concretament al Vendrell”*. El pas de la Marxa per Vilafranca quedà ben reflectit en la crònica del setmanari Tothom (4/09/1976):

“Autèntica por hi havia per part de les autoritats i alguns sectors de la vila, perquè la vinguda de la Marxa de la Llibertat durant la Festa Major no fes perillar la normalitat de la festa. És més, alguns elements de la ultradreta vilatana, desitjosos de crear un clima d’incertesa i nequit entre els vilafranquins, havien fet córrer versions inimaginables sobre el que es proposaven fer els marxaires en els dies d’estada a Vilafranca, tendents a fer creure que es tractava d’una provocació a la violència: des de les pàgines del nostre col·lega setmanal que parlaven de ‘coacció’, fins als designis bunkerians que profetitzaven una diada de Sant Fèlix ‘sangrienta’—ho deien en castellà, és clar—. Tot això havia fet que realment existís una certa prevenció davant l’arribada de la Marxa. Els fets, però, la realitat, van venir a afirmar la falsedat d’aquestes afirmacions. El pas de la Marxa de la Llibertat per Vilafranca va tenir un caràcter totalment pacífic i d’integració amb el poble de la vila en la celebració de la Festa Major. El dissabte, dia 28 d’agost, es podien veure per tots els indrets estratègics de la vila forts contingents de la Guardia Civil que havia estat reforçada quantiosament des d’altres llocs. Ben pocs recordaven una presència tan massiva de la força pública a la vila, i ja a l’hora del Pregó patrullaven pels voltants de Santa Maria, sense que arribessin a intervenir en cap moment, sinó és dispersant els grups de persones que s’havien format a la sortida i que comentaven —com és habitual d’altres anys— el contingut del pregó. A l’endemà, dia 29, la Guardia Civil també estava repartida per la Rambla i carrers cèntrics. Tot i així, els de la Marxa de la Llibertat van poder passejar-se per les Rambles i fins davant l’Ajuntament, amb una carrossa guarnida amb pàmpols de cep de vinya i globus que simulaven el raïm. En el recorregut repartien caramels i globus entre la mainada i clavells, capses de llumins i vi amb porró als vianants. Això passava poc abans de ‘la tronada’, i a dins la Capella de Sant Joan es va fer un acte en el qual l’Assemblea Democràtica de l’Alt Penedès donà la benvinguda a la Marxa, convidant-los a assistir a la Festa Major més típica de Catalunya; es llegí també el Manifest per la Ruptura, de l’Assemblea de Catalunya. La tarda del mateix dia, els marxaires varen participar a la ballada de sardanes de

30 d'agost del 1976, la columna Abat Escarré entra a Vilafranca per la Rambla de Nostra Senyora. (Foto: Enric Tomàs, Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès, fons Tomàs Martorell).

30 d'agost, amb un tractor i un remolc, la columna va pel carrer de la Palma, carrer de Sant Joan, cap a la Rambla de Nostra Senyora. (Foto: Enric Tomàs, Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès, fons Tomàs Martorell)

Alguns marxaires, entre ells Ferran Garcia Faria i Pep Arasa, van pujar al campanar de la capella de Sant Joan i hi van penjar una pancarta. (Foto: Enric Tomàs, Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès, fons Tomàs Martorell).

Assistents al concert de cançó popular a Vilafranca, al vell camp de futbol de Sant Salvador. (Foto: Enric Tomàs, Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès, fons Tomàs Martorell).

la placa de l'Exèrcit. En el transcurs de l'audició es llançaren crits de 'Visca Catalunya', 'Llibertat, amnistia, estatut d'autonomia', etc. i es cantà 'Els segadors' sota la vigilància de la Guardia Civil que no arribà a intervenir, malgrat que al matí havia fet desmuntar la carrossa repartidora de caramels i vi. Els components de la Marxa de la Llibertat varen participar, com uns vilafranquins més, en els actes tradicionals de la Festa Major i se'ls va poder veure tant fent pinya als castells com aplaudint les actuacions de la demostració folklòrica. A l'endemà, dia de Sant Fèlix, varen penjar una pancarta al campanar de la capella de Sant Joan amb les inscripcions 'Marxa de la Llibertat' i 'Poble català, posa't a caminar', guanyant-se una forta ovació de la gernació que presenciava a la plaça l'actuació de les colles de castells. Les perseguides samarretes de la Marxa també van aparèixer en diverses ocasions durant la Festa i es feien fonedisses a l'acostar-se la força pública. El mateix dia 30 van continuar el seu pelegrinatge per terres catalanes els components de la columna Abat Escarré de la Marxa de la Llibertat. El seu pas per la vila va ser un ingredient més de la Festa Major i demostraren que totes les pors i recels eren infundats: la Marxa és pacífica i respecta les tradicions. Aquesta és la lliçó de l'estada de la Marxa de la Llibertat en terres de Vilafranca."

El setmanari *Canigó* (núm. 467, 18/09/1976) també va fer una extensa crònica de la presència de la Marxa a Vilafranca i coincidia amb la de *Tothom*, encara que sobre l'actuació de la Guàrdia Civil matisava el següent: "La força pública no va aparèixer en tot el trajecte de la carrossa si bé ho féu en finalitzar l'acte de benvinguda, preguntant al conductor que es retirés, i varen retenir quatre persones uns moments prenent-los-hi la seva filiació. No hi va haver detencions..."

Cal afegir, també, que el dia 29, després del castell de focs, al camp municipal se celebrà una Mostra de Cançó Popular, amb l'actuació d'Ovidi Montllor, Celdoni Fonoll, Miró Casabella i Oskorri. El grup eivissenc Uc també estava anunciat però finalment no pogué participar-hi. El concert va ser organitzat per la Comissió Jove de Cultura, amb el suport dels administradors de la Festa Major, i es va saldar amb un petit superàvit que es destinà a la Marxa de la Llibertat.

Pep Arasa, un altre cop, ens completa la informació recollida dient que els que van penjar una senyera i la samarreta de la Marxa dalt la creu de l'església de Sant Joan eren Ferran Garcia Faria, Joan d'Armengol, Julio García, el mateix Arasa i alguns altres.

ALTRES POBLES DE L'ALT PENEDÈS

La forta presència dels cossos de seguretat i la columna minvada de gent determinà que els marxaires continuessin instal·lats a Vilafranca i des d'allà es desplaçessin a altres municipis de l'Alt Penedès (Sant Pere de Riudebitlles, Torrelles de Foix i Sant Pau d'Ordal) de manera improvisada, eludint la possible vigilància policial. En el llibre d'Àngel Colom s'explica que a Torrelles de Foix els de la Marxa van anar a netejar, portant pics i pales, una font acompanyats de l'alcalde i tots els nens del poble, amb una senyera al davant desplegada. A Sant Pau d'Ordal es va fer difusió dels objectius de la Marxa en els llocs més concorreguts, es van repartir octavetes i es van enlairar globus de fabricació casolana amb el logo de la Marxa.

Després del seu pas pel Penedès, la Marxa de la Llibertat s'endinsà a l'Alt Camp en el seu camí cap a Poblet.

PENEDESENCS A L'INICI I AL FINAL DE LA MARXA DE LA LLIBERTAT

Per completar la relació entre la Marxa de la Llibertat i el Penedès històric, creiem oportú d'incloure en aquest reportatge la implicació d'alguns penedesencs –almenys d'aquells dels quals tenim constància– amb aquell moviment reivindicatiu, més enllà dels fets ocorreguts dintre les nostres tres comarques. En concret, ens centrarem en el principi i el final de la Marxa.

El tret de sortida de les sis columnes –en principi cinc del Principat i una del País Valencià– s'esdevingué el 4 de juliol. De la Sènia partia la columna Rafael de Casanova i allà s'hi desplaçaren des del Penedès dos cotxes, amb cinc persones cadascun. Un era conduït per Josep Arasa, de qui ja hem parlat en diverses ocasions, i l'altre, per la seva dona aleshores, Montserrat Pi. Dels acompanyants, el Pep Arasa només recorda el vendrellenc Salvador Mañé. Hi havia un extraordinari dispositiu policial (150 policies i 250 guàrdies civils) per controlar els accessos a la població i evitar qualsevol acte. Malgrat això, aquest grup aconseguí entrar a la Sènia, al contrari del també vendrellenc Joan Reventós, el futur president del Parlament, que anava pel seu compte i el van fer recular. El Pep Arasa ens comenta que *“vam poder entrar a la Sènia perquè jo hi tenia família i coneixia bé el terme, de manera que vam passar per camins no vigilats. Jo estava implicat en l'organització de la Marxa i portava material per repartir, però no vaig poder fer-ho donat el setge policial. Ens vam repartir pel poble però vaig ser detingut i portat a la caserna. Vaig dir, molt empenyat, ‘¿qué se han creído?, yo he venido a visitar a mis familiares’, i em van deixar anar després de ser identificat. Poc després, quan dinava a casa de la meua família, van entrar sense cap ordre de registre ni res un capità de la Guàrdia Civil, un guàrdia del mateix cos i dos socials que m'havien seguit. Em van tornar a detenir, ja que quan, poc abans, m'havien identificat, van trobar els meus antecedents –multat a Calafell, responsabilitat en l'organització de la Marxa, implicat en actuacions antifranquistes, etc.–, i em van portar a Tortosa juntament amb altres detinguts, entre els quals un dels principals impulsors de la Marxa, l'Arcadi Oliveres, i els meus acompanyants del Penedès. Ens hi van fer anar amb els nostres mateixos cotxes, custodiats per la Guàrdia Civil, i vam estar tancats em sembla que tres dies als calabossos de la comissaria de policia de Tortosa, tots junts en cel·les que eren d'una sola persona. A la Montserrat Pi la van deixar marxar el segon dia perquè els vaig dir que estava embarassada (era mentida). Ens van posar una multa de consideració.”*

Esterri d'Àneu era el lloc de sortida de la columna Francesc Macià. El dia abans vam partir de Cubelles el Josep Carrillo, el Joan-Lluís Montané i qui això subscriu, que conduïa el cotxe, per participar de manera puntual en l'inici de la Marxa. Anàvem amb sacs de dormir i vam passar la nit en una cabana propera a la Guingueta d'Àneu. L'endemà ens vam ajuntar amb els marxaires. A la plaça d'Esterri, fent cas omís de les indicacions de la Guàrdia Civil, ens vam posar en rotllana i vam començar a cantar una peça tan innòcua políticament parlant com és l'espiritual negre *No tardis, Jack*. Aleshores, l'oficial ordenà als guàrdies que practiquessin detencions, assenyalant ell mateix, de manera arbitrària, els qui havien de prendre. Es van endur alguns manifestants a la caserna i tot seguit una comissió de la Marxa s'hi presentà per reclamar la llibertat dels detinguts. A l'hora de dinar els tres cubellencs ens vam traslladar a Espot (no recordo haver trobat cap control tot i que Josep Calvet en el seu llibre explica que n'hi havia), i de tornada a Esterri ja no quedava cap marxaire. Ens van dir que els havien detingut a tots i que se'ls havien emportat a Lleida. Anys més tard, curiosament, parlant amb Miquel Porter Moix, que va venir a Cubelles a presentar la pel·lícula *Victòria I* durant la Setmana Cultural de Sant Jordi de 1985 (aleshores ell era el cap del Servei de Cinema de la Generalitat), va sortir aquest tema i em va dir que ell va ser un dels detinguts a

Esterri i que de camí cap a Lleida alguns marxaires com ell van oferir menjar del que portaven a la motxilla als guàrdies civils que els custodiaven, famolencs perquè no havien dinat.

Respecte al final de la Marxa de la Llibertat, el 12 de setembre, un altre cop hem de parlar de l'incansable i indomable Pep Arasa, que ens ha explicat les seves peripècies per tal d'intentar accedir a Poblet: *“Hi vaig anar acompanyat del Julio García, el basc, el 9 de setembre. Vam saltar la tanca del monestir però ens van detenir i portar a la caserna de Montblanc, on hi havia ni més ni menys que el capità de la Guàrdia Civil que m'havia agafat a la Sènia. Jo estava de cara a la paret i de cop i volta aquell energumen va fer un salt de karate contra la meua esquena i, en donar-me un cop contra la paret, vaig quedar mig inconscient, però encara vaig poder veure com, amb molta mala llet, el capità trepitjava amb les seves botes els peus del basc. Ens deien animalades com ‘dónde vais con banderas catalanas si ya están autorizadas’. D'allà ens van portar a la Pena, la muntanya damunt de Poblet. Era de nit i ens hi van deixar descalços. Vam baixar i a les cinc de la matinada arribàvem de nou a la cruïlla de Poblet, un altre cop amb la intenció d'entrar-hi. Llavors ens van tornar a agafar i vam tornar a rebre, amb estirades de cabell i tot. En un jeep ens van portar no sé on i mig estabornits vam anar a parar a Tarragona. En la manifestació del dia 12 no vaig tenir esma per participar-hi. El Julio potser sí.”*

De Cubelles vam sortir dos cotxes per anar a Poblet. En un hi anaven Joan Clarà –aquest havia fet una pintada la nit anterior, a l'entrada de Vilanova i la Geltrú, que deia: “Demà, tots a Poblet”–, Josep Carrillo i Plácido Obensa. En un control del Vendrell els van obligar a fer mitja volta, ja que portaven adhesius de la Diada que per primer cop des de la Guerra Civil s'havia celebrat el dia abans, a Sant Boi. L'altre vehicle era el meu i m'acompanyaven Jordi Miró i Joan-Lluís Montané. Vam poder seguir, però pocs abans de la Conca de Barberà la Guàrdia Civil ens aturà en un control. Els vam dir que ens dirigíem a l'Espluga de Francolí, però és evident que no s'ho van creure. Portàvem les samarretes de la marxa sota la camisa, però la camisa del Joan-Lluís era de franel·la. Això, i el seu aspecte, amb els cabells molt llargs i barba –li dèiem el Che–, el delataven abastament. Ell restava assegut al cotxe, al seient del darrere, quan el que manava la patrulla, veient-lo amb la fila que feia, se li atansà amb aire sorneguer dient-li: *“I tu, ¿qué? Debajo de la camisa llevas Montesa, ¿no?”* El Joan-Lluís, sense immutar-se, tingué una resposta genial: *“¡Normal!”*. Una paraula que llavors els de la colla pronunciàvem sovint amb ironia perquè els holandesos del Barça (Michels, Cruyff i Neeskens) la utilitzaven molt quan eren entrevistats. L'oficial, en contra del que temíem, va prendre aquesta actitud: *“Si yo ya sé dónde vais, si todos vais al mismo sitio. Mira, por mi ya podéis pasar, ir dónde os dé la gana, ya os apañaréis con lo que os vayáis a encontrar”*.

Ens deixà continuar i, passat l'ensurt, el primer que vam fer uns quants quilòmetres després va ser treure'ns les samarretes i amagar-les en un hort per recollir-les a la tornada. A Poblet hi vam poder entrar sense cap problema, que jo recordi, però hi havia un desplegament desorbitat de grisos formats a Valladolid que impedièn qualsevol tipus de manifestació. Els marxaires i simpatitzants que vam aconseguir entrar al monestir vam assistir a la missa oficiada per l'abat Maur Esteva, amb una església completament plena (les cròniques parlaven de quatre-centes persones). En acabar la missa, es col·locà una senyera a l'altar major i s'efectuaren diversos parlaments (Jacint Humet, en nom de l'Assemblea de Catalunya, un representant dels marxaires i el pare abat) a manera de comiat de la Marxa. L'acte acabà amb el cant d'*Els segadors*.

A la tarda ens vam traslladar a Tarragona, on ens vam ajuntar els que no havien pogut entrar a Poblet (la majoria) i els que havíem pogut fer-ho. Ens vam manifestar per la Rambla Nova, seguits per la Policia Armada, que començà a carregar. Alguns manifestants escaparen pels carrers

adjacents mentre que d'altres vam arribar al balcó del Mediterrani. Un altre jeep dels *grisos* ens va tancar la sortida cap al cantó de la plaça Imperial Tarraco, i l'única escapatòria possible va ser per les escales que accedeixen a la zona de l'amfiteatre. Em sembla que vam travessar tota la ciutat corrent, ja que els grisos reprimien els vianants sense cap distinció, persona que trobaven pel carrer, persona que rebia. Fins i tot tiraven gasos lacrimògens de manera indiscriminada (algú comentà que una noia embarassada aliena a la manifestació va resultar lleument perjudicada). Al final hi hagué un reagrupament a l'església de Sant Francesc, per camuflar-nos amb els assistents a missa. L'organització de la Marxa intentà fer el comiat a la mateixa església, però no va ser possible, i finalment l'acte tingué lloc en un petit local d'Acció Catòlica, on es llegiren missatges de solidaritat del president Josep Tarradellas, de Lluís Maria Xirinacs i de diversos indrets dels Països Catalans. Allà ens vam retrobar amb el noi basc, Julio García, que ens va explicar la seva odissea a partir del Vendrell. Devia ser ell l'autor d'una pancarta en euskera que saludava la Marxa.

Alguns vilanovins també tenien intenció d'anar a Poblet, però no pogueren entrar-hi. A la tarda es dirigiren a Tarragona i, després de les corredisses per la Rambla, la Maria Lluïsa Garriga fou enxampada per la policia juntament amb altres persones –fins i tot van ser apuntades amb la pistola-. La van traslladar a la comissaria, on es trobava detingut i apallissat l'advocat Rafael Nadal. *“Em van interrogar –recorda la Maria Lluïsa– i em van deixar anar a les dotze de la nit després que els altres companys s'interessessin per mi. De Vilanova vam sortir una colla en cotxes: el Josep Maria Ràfols, periodista a qui la policia li va prendre el rodet fotogràfic, el Bienve Moya, el Carles Duran, el Ferran Sanz, que conduïa un cotxe, i algú més que ara no em ve al cap.”* En un altre dels cotxes que va sortir de Vilanova i no va poder entrar a Poblet hi anaven Sebastià Jódar amb la seva parella, Gemma Garcia, i dues persones més.

I fins aquí el recull de la relació entre la Marxa de la Llibertat i el Penedès històric, amb els records i l'experiència de molts penedesencs que hi van participar. Tots ells, juntament amb els que van donar suport a la Marxa en el seu pas per les nostres tres comarques, van posar el seu gra de sorra per tal que aquell ampli moviment reivindicatiu, caracteritzat pel seu civisme, assolís l'objectiu de sensibilitzar el poble català en el desig de recuperar les seves llibertats. La Marxa va despertar la consciència de molta gent, va ajudar a perdre la por i, com deia el mateix Àngel Colom en l'acte commemoratiu dels 40 anys a Poblet, el passat 10 de setembre, la Marxa de la Llibertat va se la llavor del gran anhel que tenim actualment.

L'aleshores vilafraquí Ricard Serra, a l'esquerra amb pantalons curts i ulleres, participà en la columna de la Catalunya Nord (Foto Albert Bastardas)

FONTS DOCUMENTALS I ORALS

Bibliografia

- CALVET, Josep; LUJÁN, Oriol: *Poble català, posa't a caminar*. Angle Editorial. Barcelona, 2016.
- COLOM i Colom, Àngel: *Marxa de la llibertat. Reportatge gràfic*. Edicions autogestionades de "Pax". Barcelona, 1977.
- COLOM i Colom, Àngel; ROSÉS i Castro, Jordi: *40.000 hores detinguts: la Marxa de la Llibertat*. Edicions autogestionades de "Pax". Barcelona, 1977.
- MORAL, Sixt; FARRÉ, Ramon: *Malgrat tot, avançàvem*. El cep i la nansa. Vilanova i la Geltrú, 1981.
- VIDAL i Urpí, Joan: *100 anys de la Societat L'Aliança*. Ajuntament de Cubelles i Institut d'Estudis Penedesencs. Cubelles, 2014.

Diaris i revistes

- *Canigó*. Setmanari català d'informació general (agost i setembre de 1976).
- *Diari Avui* (agost de 1976).
- *Diario de Barcelona* (agost de 1976).
- *Fent Camí* (butlletí de la Marxa de la Llibertat).
- *L'Atzavara*. Butlletí de la Societat L'Aliança, de Cubelles. Número 3 (setembre de 1976).
- *La veu de la Pastera*. Butlletí de la Societat L'Acord, de Vilanova i la Geltrú. Número 0 (setembre de 1976).
- *Mundo Diario* (agost de 1976).
- Programa de la Festa Major de Vilafranca (2016). Article de Josep M. Feliu: *La Festa Major ara fa 40 anys... (o la primera Festa Major postfranquista)*.
- *Tothom*. Setmanari de Vilafranca del Penedès (números 392 i 393).

<https://carlesquerol.wordpress.com/2016/08/08/quaranta-anys-de-la-marxa-de-la-llibertat/>

<http://www.eixdiari.cat/opinio/doc/64605/poble-catala-posat-a-caminar.html>.

Article de Sixte Moral (18/07/2016).

Agraïments

Josep Arasa Ferrer, Josep Calvet Bellera, Josep Manuel Campillo Monzó, Víctor Capdet Montesinos, Joan Cruanyes Oliver, Maria Lluïsa Garriga Elies, Josep Maria Jané Guasch, Sebastià Jódar Quesada, Salvador Mañé Montserrat, Núria Martorell Chesa, Xavier Miret Mestre, Bienve Moya Domènech, Manel Orriols Ramon, Pau Orriols Ramon, Joan Pujol Fauquer, Carles Querol Rovira, Pere Rovira Alemany, Joan Solé Bordes i Miquel-Muç Vall Soler.